

Nádas Sándor

Április idusa

Zalai Károly: Leonardo Ferrarija

Zalai Károlyt nem kell bemutatni az ujiras olvasóinak: saját festményeihez írott novelettjei hónapokon át díszítették a lapot, s a maga idejében korábbi könyvéről (Minden hétre macska, 2019) is megemlékeztünk. Új regénye – ahogy sok korábbi műve is – egyetlen frappáns alapötletre épül, mely nemcsak a történet vezérelve lesz, hanem a regény (igen, regény, bár elsőre talán novellafüzérnek látszik) szerkezeti alappillére is. A kiindulópont tehát az, hogy a születési dátum erősen meghatározza az ember életét, ergó az egy napon születteket valami láthatatlan háló fonja egybe. E háló fölfejtésére vállalkozik a regény narrátor-főszereplője, a Tengerész, akiről nemcsak azt tudjuk meg, hogy soha nem látta a tengert (külföldön is csak egyszer volt életében, Prágában töltött néhány napot, de onnan is hazavágyott), hogy nyugdíjas korú vállalati jogász, aki napjai legnagyobb részét egy kocsmában tölti, hallgatva mások történeteit és mesélve színes történeteket maga is, hanem elsősorban azt, hogy április 15-én született. A regény (melynek jelenideje egyetlen nap, méghozzá Tengerész egyik – gyanítjuk, kerek – születésnapja) egy képzeletbeli utazás, melynek során Tengerész előtt megjelenik huszonhat másik ember, akik ezen a napon születtek, s miközben kirajzolódik élettörténetük, láthatóvá válik számunkra is az addig láthatatlan háló, mely őket összeköti.

Zalai Károly bravúrosan elegyíti a valóságos tényeket a fantáziával, idő-és térkezelését nemcsak egy virtigli mágikus realista irigyelné meg, hanem az einsteini filozófia híve is: hősei magától értetődő természetességgel hidalnak át évszázadokat és kontinenseket, hogy történeteik egymásra rímeljenek, bizonyítva, hogy a születési dátum mögött igazi titkok rejlenek. Az olvasó, ha elfogadja a regény játékszabályait – és az író tesz róla, hogy elfogadja – már a szemöldökét se húzza fel csodálkozva, ha Leonardo egy tűzpiros Ferrarival hódítja meg a buta Giocondát, s ha Borisz Sztrugackijnak a halála előtti pillanatban villan az agyába, hogy a következő regényének hőse az a Tengerész lesz, aki éppen őróla mélázik egy váci kocsmában. A hitelességhez – pontosabban a hitelesség látszatá-

hoz – a különös stílus is hozzáragasztja a magáét: Zalainak sikerült előállítani egy olyan nyelvezetet, mely egyfajta enciklopédikus – ne mondjuk, ismeretterjesztő – realizmustól lendül el, és egészen szürreális képekig ível. (Nemhiába van dolgunk festővel, aki képekben lát, láttat.) És akkor még nem beszéltünk a vendégszövegekről, pedig beszélnünk kell róluk. (Vendégszövegnek a mások által írottak művünkbe emelését nevezzük a posztmodern forradalom kitörése óta, azelőtt ez sima plágium volt.) Zalai, mint más munkáiban is tette, gazdagon él ezzel a lehetőséggel, néha a legvadabb – szelídebben: legtávolabbi – világokat boronálva így össze, anélkül, hogy az olvasót kizökkentené a komfortzónájából. (A szerző a regény végén gondosan feltünteti, kiket dolgozott be s hogyan a végső szövegbe.) Ez a poétikai elem végletesen kitágítja a regény horizontját, és egyetemlegessé teszi a mondandót is.

A Zalai-rajongóknak külön csemegét jelentenek azok az utalások, melyek korábbi műveire rímelnek: a titokzatos macska-motívum feltűnik itt is, az egyik fejezetben főszerepben, máshol mellékesként, de most a pálya remekmívű nyitódarabja, a Mesék könyve is meg lesz idézve, Prágástól, nagypapástól, és a folyton záródó ajtóstól. Sőt, sőt, Zalaitól szokatlan módon (nem egy priméren alanyi regényíró, annyi bizonyos) ezúttal egy-két önéletrajzi elemet is felfedezhetünk a regényben, hogy mást ne mondjunk, Tengerész alakjában a saját – meg nem valósult – sorsának ironikus vázlatát is átnyújtja.

Huszonhat hős, huszonhat történet, másfél évezred. A megidézett áprilisiak többsége művész (festők, írók, költők, egy színész), van hat politikus (ha a szultánt – II. Szulejmán – és a diktátort – Kim Ír Szen – is ideszámítjuk), hat tudós, három sportoló, két katona. Magyar (származású) egy akad közöttük, nő is csak három. Mindebből messzemenő következtetést nem érdemes levonni, ezek a sorsok akadtak a szerző kezébe vagy ezek érdekelték őt mások sorsánál jobban vagy ezek között tudott felfedezni (jobbára kitalálni) összefüggéseket, mindegy is. A háló szépen kibontakozik előttünk. És mi, olvasók, szülessünk akár április közepén, akár máskor – szépen belesétálunk.

Zalai Károly: Leonardo Ferrarija
Scolar Kiadó, 2020.